

SJÄLVSTYRELSEPOLITISKA NÄMNDENS BETÄNKANDE
nr 1/1978-79 med anledning av vtm Olof
Janssons m.fl.hemställningsmotion till själv-
styrelsepolitiska nämnden om utredning huru-
vida av undervisningsministeriet åberopad
likställighetsprincip för åländska abiturien-
ters språkprov står i överensstämmelse med
landskapets författningsenliga rättigheter.

Landstinget har över ovannämnda hemställningsmotion inbegärt yttrande av
självstyrelsepolitiska nämnden.

Självstyrelsepolitiska nämnden har i ärendet hört lantrådet Folke Woivalin,
lagberedningschefen Christer Jansson, kanslichefen Gunnar Jansson och utbild-
ningschefen Lennart Winqvist samt förvaltningsrådet Bror-Erik Sjöholm som även
givit skriftligt till betänkandet bifogat utlåtande.

I hemställningsmotionen hemställles om att självstyrelsepolitiska nämnden
skall utreda "huruvida undervisningsministeriets uttalande den 15 december
1978 om likställighetsprincipen som hinder för specialbestämmelser för åländska
abiturenters språkprov kan anses stå i överensstämmelse med landskapets för-
fattningsenliga rättigheter". Bakgrunden till motionen är undervisningsmini-
steriets skrivelse till landskapsstyrelsen den 15.12 1978 nr 5438/04/77.
Skrivelsen utgör svar på den av landskapsstyrelsen 10.2 1973 i framställning
till skostyrelsen aktualiserade frågan om specialbestämmelser för åländska
abiturenter ifråga om provet i finska. Skrivelsen har senare följts av hän-
vändelser till undervisningsministeriet.

Huvudlinjen i landskapsstyrelsens framställning har alternativt varit ett
prov i finska avpassat för åländska förhållanden eller utbyte av provet i
finska mot prov i annat språk.

Frageställningarna i samband därmed har utretts av en av undervisningsmini-
steriet tillsatt arbetsgrupp.

Enligt undervisningsministeriets skrivelse skulle specialbestämmelser strida
mot likställighetsprincipen. I den till underlag för skrivelsen liggande
promemorian framgår att därmed avses stadgandet i 5 § regeringsformen.

Ifråga om bedömningen av regeringsformens bestämmelser om likställigheten i
den aktuella frågan och möjligheterna till särbestämmelser för åländska

abiturienters studentexamen hänvisar självstyrelsepolitiska nämnden till det bifogade utlåtandet.

I utlåtandet klarlägges uttryckligen att sådana särbestämmelser rörande studentexamen på Åland som avses i landskapsstyrelsens framställning i intet avseende kommer i strid med regeringsformens stadgande om medborgarnas likhet inför lagen. Denna uppfattning delas av självstyrelsepolitiska nämnden.

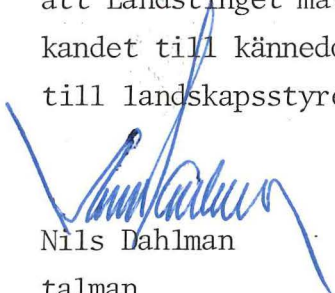
Nämnden vill ytterligare poängtera att man från åländsk sida framhållit att de åländska abiturienterna vid nuvarande förhållanden ställts i ett sämre utgångsläge ifråga om proven i finska och att detta innebär bristande jämlikhet jämfört med andra abiturienter. De föreslagna alternativa lösningarna skulle däremot ha medfört en eftersträvad likställdhet i studentexamensproven.

Till frågan om studentexamen ansluter sig även rätten till högskolestudier. Enligt självstyrelselagen har landstinget full lagstiftningsbehörighet rörande gymnasiet men för att det åländska gymnasiet skall äga dimissionsrätt till statens universitet måste det uppfylla fordringar, som fastställts i rikslagstiftning. Orsaken till denna uppdelning av lagstiftningsbehörigheten för gymnasieskolan respektive studentexamen torde vara att studentexamen är en allmän förutsättning för inträde till högskola och lagstiftningen därom är förbehållen riket. Eventuella särbestämmelser i rikslagstiftningen om åländska studentexamensprov bör givetvis därför även ge de åländska studenterna samma rätt till inträde i högskolor som övriga studenter i riket.

Med hänvisning till det ovan sagda får självstyrelsepolitiska nämnden vördsamt föreslå

att Landstinget måtte anteckna sig betänkandet till kännedom samt bringa detsamma till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 26 april 1979.

Nils Dahlman
talman

Henrik Gustafsson
sekreterare.

Närvarande i nämnden: Talman Nils Dahlman, ordf., viceordf. K.-G. Fagerholm samt ledamöterna Ulf Andersson, Olof Jansson och Lasse Wiklöf.

U t l å t a n d e

angående möjligheterna att i rikslagsiftning meddela särbestämmelser rörande studentexamen för åländska studenter med beaktande av regeringsformens stadgande om medborgarnas likhet inför lagen.

Regeringsformens 5 § lyder: "Finska medborgare äro likställda inför lagen." Stadgandet vill trygga en allmän likställdhet - lika skall behandlas lika, obefogad åtskillnad mellan medborgarna får ej göras. Det lämnar emellertid öppet vad som skall anses lika, vad olika, och det anger ej heller, vilka åtskillnader som anses obefogade, vilka sakligt motiverade.

Stadgandet bygger på den allmänna likhetsgrundsats som sedan länge varit godtagen som en av demokratins hörnstenar och som uttalas bl.a. i art. 1 av Förenta Nationernas förklaring av 1948 om de mänskliga rättigheterna. Denna ideologiska likhetsgrundsats har närmast blivit uppfattad som ett allmänt krav på rättvisa och förbud mot godtycke i lagstiftning och annan maktutövning. Grundsatsens närmare innebörd kan däremot ej bestämmas allmängiltigt. Den beror väsentligen av de samhälleliga och historiska förhållandena i varje land och den varie-

rar från tid till tid. Likhetsgrundsatsen åberopas ej sällan även i helt konkreta situationer. De slutsatser som i det enskilda fallet kan dragas, måste likväl på grund av principens mångtydiga innebörd bli starkt varierande.

Vid tillämpningen av regeringsformens stadgande om medborgarnas likhet inför lagen är det nödvändigt att göra en klar skillnad mellan å ena sidan själva stadgandet som positiv rättsnorm och å andra sidan den bakom stadgandet liggande allmänna likhetsideologin. Stadgandet kan varken på grundval av sin tillkomst-historia eller med stöd av sin hittillsvarande faktiska tillämpning anses tillåta särskilt långt gående rättsliga slutsatser i det enskilda fallet. I grundlagstskottets praxis vid bedömning av lagarnas grundlagsenlighet har någon närmare precisering av stadgandets innehåll icke skett. Som norm för lagstiftarens handlande har stadgandet närmast tolkats som ett allmänt förbud mot godtyckligt och osakligt gynnande eller förfördelande av enskilda eller grupper av enskilda, särskilt även mot diskriminering på grund av härkomst, ras, hudfärg, kön, eller andra dylika omständigheter. I övrigt måste stadgandet anses lämna lagstiftaren i stort sett fria händer att bedöma, vad medborgarnas likhet inför lagen i det enskilda fallet kräver.

Sedan landskapet Åland 1.8.1974 övergått till grundskolsystemet har landskapsstyrelsen hos undervisningsministeriet gjort framställning om en sådan ändring av stadgandena om studentexamen, att åländsk abiturient såsom språkprov skulle få avlägga de obligatoriska proven i modersmålet och engelska samt obligatoriskt prov i det språk han valt som första tillvalsspråk i grundskolan, d.v.s. antingen finska, tyska, franska eller ryska.

Till stöd för landskapsstyrelsens framställning har särskilt hänvisats till att enligt de nationalitetsgrantier republiken Finland på rekommendation av Nationernas Förbund lämnade genom den s.k. Ålandsöverenskommelsen och den däremot svarande garatilagen (FFS 189/22) undervisning i finska ej utan samtycke av vederbörande kommun får meddelas i folkskola som upprätthålles eller erhåller understöd av staten eller kommun. Motsvarande bestämmelse ingår i 35 § 3 mom. av gällande självstyrelselag. Då grundskolan, som numera ersatt folkskolan, utgör förutsättning för inträde i gymnasiet och därmed för universitetsstudier, skulle de språkliga nationalitetsgarantiernas fulla tillämpning i nuvarande läge förutsätta särskilda studentexamensfordringar för åländska abiturienter.

Bör nu landskapsstyrelsens förslag anses stå i strid med regeringsformens stadgande om medborgarnas

likhet inför lagen? Innebär förslaget m.a.o. ett obehörigt gynnande av de åländska abiturienterna, eventuellt dessutom med förfördelande av abiturienter i övriga delar av riket? Enligt undertecknads uppfattning utgör det nationalitetsskydd Finland tillerkänt den åländska befolkningen utan varje tvekan ett fullgiltigt sakligt motiv för de föreslagna åländska särbestämmelserna. Det kunde t.o.m. göras gällande, att det utifrån den allmänna likhetsgrundsatsen vore direkt påkallat att meddela dylika särbestämmelser. Under inga omständigheter kan det däremot bli tal om att de föreslagna bestämmelserna skulle innebära ett sådant obehörigt gynnande av åländska abiturienter som står i strid med regeringsformens 5 §. Utfärdandet av särbestämmelser för Åland skulle på intet medföra någon försämring av den ställning som tillkommer abiturienterna i övriga delar av riket, varför det ej heller kan påstås att de åländska abiturienterna skulle gynnas på övriga abiturienters bekostnad.

På grund av det ovan anförda uttalar jag som min bestämda uppfattning, att utfärdandet av sådana särbestämmelser rörande studentexamen på Åland som avses i landskapsstyrelsens framställning i intet av-

seende kommer i strid med regeringsformens stadgande
om medborgarnas likhet inför lagen.

Helsingfors den 20 mars 1979

B.E. Sjöholm